

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση

[COM(2012) 85 final — 2012/0036 (COD)]

(2012/C 299/23)

Εισηγητής: ο κ. DE LAMAZE

Στις 15 Μαρτίου 2012 και στις 4 Απριλίου 2012, αντιστοίχως, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

COM(2012) 85 final — 2012/0036 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 28 Ιουνίου 2012.

Κατά την 482η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2012 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 142 ψήφους υπέρ και 5 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την παρούσα πρωτοβουλία της Επιτροπής η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση του υφιστάμενου ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου όσον αφορά τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος. Συμμεριζόμενη τις ανησυχίες του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι το οργανωμένο έγκλημα εντείνει ολοένα περισσότερο τις δραστηριότητές του και καθίσταται πιο περίπλοκο, κυρίως λόγω του διασυνοριακού χαρακτήρα του και των σημαντικών μέσων που διαθέτει. Ελλείψει ευρωπαϊκής εναρμόνισης, οι εγκληματικές οργανώσεις επωφελούνται των λιγότερο αυστηρών νομοθεσιών και, συνεπώς, επείγει οι προσπάθειες που καταβάλλονται στο ευρωπαϊκό επίπεδο να ενισχυθούν. Πρόκειται για την ασφάλεια των πολιτών της Ένωσης, στόχος ο οποίος δικαιολογεί πλήρως την παρέμβαση της ΕΕ, σύμφωνα με τα άρθρα 5, παρ. 3, και 67 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ.

1.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, εντούτοις, να διευκρινίσει ότι η εν λόγω παρέμβαση θα πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί με πλήρη σεβασμό των εθνικών παραδόσεων και πρακτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες ειδικές ευαισθησίες, δεδομένης κυρίως της ιδιαιτερότητας των προς καταπολέμηση εγκλημάτων.

1.3 Η ΕΟΚΕ, υπογραμμίζοντας ότι είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μία γενική, λειτουργική και ολοκληρωμένη προσέγγιση του συγκεκριμένου ζητήματος, εκφράζει τη λύπη της που η υπό εξέταση πρόταση δεν βασίζεται στο κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας και της συνεργασίας των υπηρεσιών ερευνών. Σε ακόμη προγενέστερη φάση, όσον αφορά την αναγνώριση και τον εντοπισμό των προϊόντων του εγκλήματος, είναι απαραίτητη η ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και των αρμοδιοτήτων που έχουν εκχωρηθεί στην Eurojust (Ευρωπαϊκή Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας). Εξάλλου, η ΕΟΚΕ ζητά να προωθηθεί:

- μία καλύτερη συνεργασία – και στο πλαίσιο, ακόμη, των μέσων που θα συσταθούν – μεταξύ των αρχών που έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης, της καταστολής και της κρίσης των σοβαρών περιπτώσεων διακίνησης προϊόντων του εγκλήματος·
- η καλλιέργεια ενιαίας νοοτροπίας σε όλους της ενδιαφερόμενους επαγγελματίες·
- η υιοθέτηση μιας εγκάρσιας προσέγγισης εκ μέρους όλων των ΓΔ της Επιτροπής·
- η εναρμόνιση της φορολογίας και των διαδικασιών, πράγμα στο οποίο θα μπορούσε να συμβάλει η στρατηγική «Ευρώπη 2020».

1.3.1 Πέραν του αναγκαίου συντονισμού και των συστηματικών ανταλλαγών πληροφοριών μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να εξεταστεί, εν τέλει, το ενδεχόμενο ενός κεντρικού ευρωπαϊκού συντονισμού του συγκεκριμένου θέματος, είτε μέσω μιας νέας ειδικής διάρθρωσης, είτε απευθείας μέσω της Eurojust. Με προκλήσεις αυτού του μεγέθους, η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος δεν μπορεί να εξασφαλιστεί αποκλειστικά μέσω της ανάπτυξης μιας απλής συνεργασίας.

1.4 Η αποτελεσματικότητα των μέτρων όσον αφορά τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος απαιτεί την υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης, η οποία να ρυθμίζει το μέσο σε όλες τις διαστάσεις του, και να μεριμνά ώστε τη στιγμή της επαναχρησιμοποίησης των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων να δίδεται προτεραιότητα σε κοινωνικούς σκοπούς.

Για τον λόγο αυτό, επισημαίνεται ότι είναι ανάγκη να αποφευχθεί ο κίνδυνος που ενέχει η άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων και η οποία επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις την ανάκτησή τους.

1.5 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, τέλος, ότι ο στόχος της αποτελεσματικής καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος δεν δικαιολογεί τυχόν παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων – κυρίως δε αυτών της υπεράσπισης – που περιλαμβάνονται στον Χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

2. Περιεχόμενο της πρότασης της Επιτροπής

2.1 Έχοντας ως στόχο την προστασία της νόμιμης οικονομίας από την διείσδυση εγκληματικών δικτύων, η πρόταση θεσπίζει ελάχιστους κανόνες για τα κράτη μέλη όσον αφορά τη δέσμευση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων – προϊόντων εγκληματικής προέλευσης, περιλαμβανομένων των έμμεσων προϊόντων και οργάνων εγκλήματος. Κύρια νομική βάση της πρότασης είναι το άρθρο 83, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το δε πεδίο εφαρμογής της περιορίζεται στα «ευρωεγκλήματα» – στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα εγκλήματα που διαπράττονται μέσω της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση – υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι τα εν λόγω αδικήματα έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο εναρμόνισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.2 Αντικαθιστώντας την κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ⁽¹⁾ και, εν μέρει, τις αποφάσεις-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ και 2005/212/ΔΕΥ⁽²⁾, η υπό εξέταση πρόταση:

— επαναλαμβάνει τις υφιστάμενες διατάξεις σχετικά με τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος ύστερα από οριστική καταδική και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων αξίας ισοδύναμης με τα προϊόντα του εγκλήματος (άρθρο 3).

— τροποποιεί τις διατάξεις σχετικά με την εκτεταμένη δήμευση (άρθρο 4), προβλέποντας ένα ενιαίο ελάχιστο πρότυπο το οποίο αντικαθιστά τους προαιρετικούς κανόνες του τρέχοντος καθεστώτος. Το ενιαίο ελάχιστο πρότυπο δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται η αρχή «ne bis in idem» (ου δις δικάζειν).

2.3 Εξάλλου, η παρούσα πρόταση εισάγει επίσης νέες διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν:

— τη δήμευση μη βασιζόμενη σε καταδική (άρθρο 5), όταν είναι αδύνατο να ασκηθεί ποινική δίωξη λόγω θανάτου ή χρόνιας ασθένειας του υπόπτου ή σε περίπτωση που τυχόν φυγή του ή ασθένειά του παρεμποδίζουν την αποτελεσματική δίωξη εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, υπάρχει δε κίνδυνος παραγραφής λόγω θεσμοθετημένων περιορισμών.

— τη δήμευση των περιουσιακών στοιχείων τα οποία έχουν μεταβιβαστεί σε τρίτο πρόσωπο το οποίο θα πρέπει να υποπτευτείται ότι τα περιουσιακά στοιχεία αυτά προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα (άρθρο 6).

— την προληπτική και προσωρινή δέσμευση περιουσιακών στοιχείων που διατρέχουν τον κίνδυνο εξαφάνισης λόγω μη παρέμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι το εν λόγω μέτρο θα διατάσσεται από δικαστήριο (άρθρο 7).

— την διεξαγωγή ερευνών για τον εντοπισμό περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που θεωρούνται ύποπτα, ώστε οι μη εκτε-

λεσθείσες αποφάσεις δήμευσης να μπορούν να εκτελεστούν, ακόμη και σε ημερομηνία μετά τη λήξη της ποινικής διαδικασίας (άρθρο 9).

— την κατάλληλη διαχείριση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων, ώστε να μην μειώνεται η αξία τους πριν την δήμευσή τους (άρθρο 10).

2.4 Οι περιορισμοί αυτοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων⁽³⁾ αντισταθμίζονται με τη θέσπιση ελάχιστων διασφαλίσεων οι οποίες αποβλέπουν στη διασφάλιση του τεκμηρίου αθωότητας, του δικαιώματος αμερόληπτου δικαστηρίου, της δυνατότητας πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου και του δικαιώματος των ενδιαφερομένων να ενημερώνονται για τον τρόπο άσκησης αυτών των μέσων (άρθρο 8).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Δεδομένου του τεράστιου ανθρώπινου, κοινωνικού, οικονομικού και χρηματοοικονομικού κόστους του οργανωμένου εγκλήματος – δίχως να υπολογίζεται ο συνακόλουθος περιορισμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών και των παραγόντων της εσωτερικής αγοράς, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της εμπιστοσύνης τους – η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον καίριο ρόλο των μέτρων δήμευσης στο πλαίσιο της καταπολέμησής του, διότι με τον τρόπο αυτό πλήττεται ο κύριος λόγος ύπαρξής του, η επιδίωξη κέρδους.

3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους της υπό εξέταση πρωτοβουλίας με την οποία επιδιώκεται η ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου στον συγκεκριμένο τομέα, ενίσχυση η αναγκαιότητα της οποίας έχει υπογραμμιστεί από καιρό τόσο από το Κοινοβούλιο όσο και από το Συμβούλιο μετά το πρόγραμμα της Στοκχόλμης. Επιδοκιμάζει, στο πλαίσιο αυτό, την πρόσφατη σύσταση, με πρωτοβουλία του Κοινοβουλίου, μιας ειδικής επιτροπής για το οργανωμένο έγκλημα, την διαφθορά και τη νομιμοποίηση προσόδων, επιβεβαιώνοντας την βούληση να καταπολεμηθούν δυναμικά οι μάστιγες αυτές, οι οποίες αποτελούν πρώτιστες προτεραιότητες πολιτικής της ΕΕ.

3.3 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση να αναγνωριστούν πλήρως οι τρέχουσες κρίσιμες συνθήκες – οι οποίες οφείλονται στην κρίση και στην ανησυχητική αύξηση των παράνομων δραστηριοτήτων στην ΕΕ – και διατυπώνει την επιθυμία να ενισχυθεί η εναρμόνιση των μέτρων των επιμέρους κρατών μελών που αποσκοπούν στην βελτίωση της αντιμετώπισης των εγκληματικών δικτύων και της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων τους.

3.4 Σε συνθήκες κρίσης, επιδιώκεται η ιδιοποίηση των κερδών που αποκομίστηκαν παράνομα – ποσά συχνά κολοσσίου μεγέθους – με σκοπό την εκ νέου διοχέτευσή τους στη νόμιμη οικονομία. Το γεγονός αυτό διανοίγει προοπτικές οι οποίες, τόσο από οικονομική όσο και από κοινωνική άποψη, δεν πρέπει, κατά την ΕΟΚΕ, να παραγνωριστούν. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι οι δράσεις καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος θα πρέπει να επιτρέψουν στον ενάρετο κύκλο που θα τεθεί σε λειτουργία με βάση την ίδια λογική, να μπορέσει να βασιστεί σε μία εσωτερική αγορά που να λειτουργεί καλύτερα, με αποτέλεσμα την μείωση της στρέβλωσης του ανταγωνισμού, η οποία ζημιώνει τις νόμιμες επιχειρήσεις.

⁽¹⁾ Για το "ξέπλυμα" χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος

⁽²⁾ Για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος.

⁽³⁾ Ή των αρχών αυτών.

3.5 Αναγκαιότητα μιας καθολικής, επιχειρησιακής και ολοκληρωμένης προσέγγισης

3.5.1 Δεδομένου ότι για να είναι αποτελεσματικές οι δράσεις καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος είναι απαραίτητο να έχει υιοθετηθεί μία καθολική προσέγγιση του θέματος, η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της που το έργο της εναρμόνισης των μέτρων δέσμευσης και δήμευσης δεν έχει ανατεθεί σε ένα αυτό καθαυτό καθολικό μέσο, το οποίο να λαμβάνει υπόψη το κοινοτικό κεκτημένο του 3ου πυλώνα όσον αφορά την δικαστική συνεργασία και τη συνεργασία των υπηρεσιών ερευνών, πτυχές συμπληρωματικές και άρρηκτα συνδεδεμένες μιας και μόνης πολιτικής.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η αποτελεσματικότητα των μέτρων όσον αφορά τη δέσμευση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος απαιτεί την υιοθέτηση μιας καθολικής προσέγγισης προκειμένου να επιτευχθεί μια ρύθμιση που θα λαμβάνει υπόψη όλες τις διαστάσεις των συναφών προβλημάτων, με ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη να αποφευχθεί ο κίνδυνος που ενέχει η άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων και η οποία επιτρέπει στις εγκληματικές οργανώσεις την ανάκτησή τους.

3.5.3 Για να υπάρχει συνοχή – στο πλαίσιο, εξάλλου, της επιδίωξης της μεγαλύτερης δυνατής νομικής ασφάλειας και της μεταφοράς στις εθνικές νομοθεσίες και εφαρμογής πιο ικανοποιητικών ευρωπαϊκών κανόνων – η ΕΟΚΕ ζητά η οδηγία να αναφέρεται στην απόφαση 2006/783/ΔΕΥ για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης και στην απόφαση 2007/845/ΔΕΥ για τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στα κράτη μέλη προς ανίχνευση και εντοπισμό προϊόντων εγκλήματος.

3.5.4 Τα μέτρα δέσμευσης και δήμευσης θα μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μόνον εάν βασίζονται σε ένα σύστημα προσδιορισμού και εντοπισμού των προϊόντων εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν νομιμοποιηθεί, που θα είναι και το ίδιο αποτελεσματικό.

3.5.5 Όσον αφορά το θέμα της επαναχρησιμοποίησης των δημευμένων αγαθών, επισημαίνεται η σημασία της δημιουργίας μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, έτσι ώστε να διευκολύνεται η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των αρμόδιων εθνικών αρχών.

3.5.6 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, σχετικά, ότι:

— είναι απαραίτητο να διευκολυνθεί η πρόσβαση των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στις χρηματοπιστωτικές πληροφορίες (συγκεκριμένα στα δεδομένα που αφορούν τους τραπεζικούς λογαριασμούς) ⁽⁴⁾.

— παρουσιάζει ενδιαφέρον για τα κράτη μέλη η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διαθέτει η Eurojust, η προστιθέμενη αξία της οποίας στον τομέα των ερευνών και των διασυνοριακών καταδιώξεων είναι αδιαμφισβήτητη και η οποία μπορεί να διευκολύνει, κατά τρόπο επωφελή, τις επαφές μεταξύ των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων και των δικαστικών αρχών.

— επείγει να ενισχυθούν οι εξουσίες ανάληψης πρωτοβουλιών της Eurojust, ιδιαίτερα δε η εξουσία διενέργειας ερευνών.

— είναι σκόπιμο να προωθηθεί η συνεργασία όλων των αρχών που έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης, της καταστολής και της κρίσης των σοβαρών περιπτώσεων διακίνησης προϊόντων του εγκλήματος, με όλα τα μέσα που διαθέτουν (ψηφιοποιημένα αρχεία, ανταλλαγή πληροφοριών, διασταύρωση στοιχείων, ανθρόπινοι και υλικοί πόροι, εμπειρογνώμονες).

— επείγει να καλλιεργηθεί μία ενιαία νοοτροπία στους κόλπους των υπηρεσιών αυτών στην Ευρώπη, μέσω ανταλλαγών τελωνειακών, αστυνομικών, φορολογικών και δικαστικών υπαλλήλων.

— πρέπει να αναπτυχθούν οι απαιτούμενες συνεργίες μεταξύ των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκειμένου να συμβάλουν και αυτές στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων.

— είναι απαραίτητο να εναρμονιστούν η φορολογία και οι σχετικές διαδικασίες, ώστε να καταστραφούν οι θύλακες αναδιπλώσεως του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη.

— είναι αναγκαίο να διασυνδεθούν οι στόχοι της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της στρατηγικής της ΕΕ για το 2020.

3.5.7 Εξάλλου, δεδομένης της επιτυχίας και της αποτελεσματικότητας ορισμένων δράσεων συγκέντρωσης των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων σε εθνική κλίμακα ⁽⁵⁾, πράγμα που καθιστά σκόπιμη την μεταφορά της εμπειρίας αυτής στο ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΟΚΕ συνιστά, πέραν του αναγκαίου συντονισμού και των συστηματικών ανταλλαγών πληροφοριών μεταξύ των επιμέρους εθνικών υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, να μελετηθεί σε βάθος το ενδεχόμενο ενός κεντρικού ευρωπαϊκού συντονισμού στον τομέα αυτό, είτε μέσω της σύστασης μιας νέας ειδικής διάρθρωσης, είτε απευθείας μέσω της Eurojust. Ο κεντρικός συντονισμός, παρ' ότι προσκόπτει σήμερα σε εθνικές ευαισθησίες όσον αφορά την από κοινού χρήση ορισμένων βάσεων δεδομένων, πρέπει να αποτελέσει έστω και μακροπρόθεσμο στόχο καθώς, εάν ληφθούν υπόψη οι επιδιωκόμενοι στόχοι στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, μία απλή συνεργασία δεν επαρκεί.

3.5.8 Τέλος, υπενθυμίζοντας ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική στον τομέα της δήμευσης θα είναι αποδοτική μόνον εάν αποτελέσει μέρος μιας προβληματικής διεθνούς κλίμακας, η ΕΟΚΕ θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι η υπό εξέταση πρόταση δεν θίγει την ουσιαστική αυτή πτυχή.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 **Ως προς το άρθρο 1 του σχεδίου οδηγίας:** να αντικατασταθεί η διατύπωση «σε ποινικές υποθέσεις» με «που οφείλονται σε ποινικά αδικήματα».

4.2 **Ως προς το άρθρο 2, σημείο 1, του σχεδίου οδηγίας:** σχετικά με το αντικείμενο των μέτρων δέσμευσης και δήμευσης.

4.2.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την επέκταση των μέτρων αυτών στα έμμεσα οφέλη, καθώς αποτελεί σημαντική πρόοδο σε σχέση με την απόφαση 2005/212/ΔΕΥ.

⁽⁴⁾ Συγκεκριμένα στη Γαλλία, εκ μέρους του Οργανισμού για τη διαχείριση και την ανάκτηση των περιουσιακών στοιχείων που έχουν κατασχεθεί ή δημευθεί (AGRASC), και στις Κάτω Χώρες, εκ μέρους της Υπηρεσίας ανάκτησης προϊόντων εγκλήματος της Γενικής Εισαγγελίας (BOOM).

⁽⁴⁾ Βλ. την έκθεση της Επιτροπής που βασίζεται στο άρθρο 8: 2007/845/ΙΑΙ της 12ης Απριλίου 2011.

4.3 Ως προς το άρθρο 3, παράγραφος 2, του σχεδίου οδηγίας: σχετικά με την δήμευση αξιών.

4.3.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά την επέκτασή της στα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται προκειμένου να διαπραχθεί το αδίκημα (δηλ. στα λεγόμενα «όργανα»). Θεωρεί ότι δεν υπάρχει λόγος το εν λόγω μέτρο να περιορίζεται στα προϊόντα εγκλήματος. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο ορισμός των «οργάνων» περιλαμβάνει τα μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται για τη διαμετακόμιση στο εσωτερικό της Ένωσης των προϊόντων εγκλήματος.

4.4 Ως προς το άρθρο 4 του σχεδίου οδηγίας: σχετικά με τις εκτεταμένες εξουσίες δήμευσης.

4.4.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το μέτρο απλοποίησης που αντιπροσωπεύει η θέσπιση ενός ενιαίου κανόνα στον συγκεκριμένο τομέα, δεδομένου ότι το σύστημα επιλογών που υιοθετήθηκε με την απόφαση 2005/212/ΔΕΥ είχε ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση εξαιρετικά ποικιλόμορφων εθνικών προσεγγίσεων, πράγμα που δεν ευνοούσε την αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης ως προς το ζήτημα αυτό.

4.4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα λυπηρό το γεγονός ότι το κριτήριο της δυσαναλογίας μεταξύ της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και των νόμιμων εισοδημάτων δεν κατέχει πλέον πρωτεύουσα θέση⁽⁶⁾, παρά απλώς υπονοείται, μεταξύ των διαφόρων «συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών» βάσει των οποίων το δικαστήριο λαμβάνει την απόφασή του (άρθρο 4.1). Οι πιο προηγμένες εθνικές νομοθεσίες στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος έχουν όντως προσδώσει καθοριστική σημασία στο κριτήριο αυτό. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της πρότασης της Επιτροπής η επιλογή της εφαρμογής του εν λόγω κριτηρίου να επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων, καλεί δε το ΕΚ και το Συμβούλιο να επαναφέρουν το κριτήριο αυτό, με την προσθήκη στην πρόταση οδηγίας, μετά τις λέξεις «σε πρόσωπο καταδικασθέν για ποινικό αδίκημα», των λέξεων «ανάλογα με το νόμιμο εισόδημά του». Παράλληλα, η ΕΟΚΕ καλεί τις εθνικές αρχές να δώσουν μέγιστη σημασία στο κριτήριο αυτό.

4.5 Ως προς το άρθρο 5 του σχεδίου οδηγίας: δήμευση μη βασιζόμενη σε καταδίκη

4.5.1 Μολονότι στο επίπεδο των αρχών φαίνεται δύσκολος ο συμβιβασμός μεταξύ δέμευσης και του γεγονότος ότι το θιγόμενο άτομο δεν υποχρεούται να αιτιολογήσει τις πράξεις που συνιστούν τη βάση της λήψης αυτού του μέτρου, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη χρησιμότητα, σε πρακτικό επίπεδο, ενός τέτοιου μέτρου και την στηρίζει λόγω της αποτελεσματικότητάς της. Εξάλλου, το μέτρο αυτό θα διευκολύνει την αμοιβαία αναγνώριση με τις χώρες εκείνες όπου ισχύουν συστήματα αγγλοσαξονικού δικαίου («common law»), οι οποίες εφαρμόζουν ήδη διαδικασίες δήμευσης βασιζόμενες στο αστικό δίκαιο.

4.5.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει, ωστόσο, την ανησυχία της ότι η εισαγωγή της έννοιας της «χρόνιας ασθένειας του ύποπτου ή κατηγορούμενου προσώπου» θα διευκολύνει πολυάριθμους χειρισμούς. Καθώς το δίκαιο της ΕΕ επιτρέπει σε κάθε καταδικωκόμο πρόσωπο να εκπροσωπείται από δικηγόρο, η ΕΟΚΕ ζητά η αναφορά σε ασθένεια να μην αποτελεί κριτήριο για τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων, εάν δεν έχει προηγηθεί ποινική καταδικαστική απόφαση και ζητά επομένως την διαγραφή της αναφοράς αυτής στην πρόταση οδηγίας (άρθρο 5).

⁽⁶⁾ Το κριτήριο αυτό αποτελούσε μία από τις τρεις εναλλακτικές και/ή σωρευτικές επιλογές που πρόβλεπε η απόφαση 2005/212/ΔΕΥ: άρθρο 3, παράγραφος 2, γ).

4.6 Ως προς το άρθρο 7 του σχεδίου οδηγίας: δέμευση

4.6.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η δικαστική διαδικασία, και κατ'επέκταση ο σεβασμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης, δεν επιδέχονται εξαίρεση βάσει του σκεπτικού ότι η αποτελεσματικότητα της επιβολής του νόμου εξαρτάται από αυτήν.

4.6.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι κάθε απόφαση λήψης μέτρου δέμευσης πρέπει να επικυρώνεται με δικαστική απόφαση σε εύλογο χρονικό διάστημα, η αρμόδια διοικητική αρχή, ωστόσο, θα πρέπει να διαθέτει τη δυνατότητα να λαμβάνει αμέσως όλα τα αναγκαία μέτρα για λόγους πρόληψης.

4.7 Ως προς το άρθρο 8 του σχεδίου οδηγίας: διασφαλίσεις όσον αφορά τα δικαιώματα υπεράσπισης

4.7.1 Ευθυγραμμιζόμενη με την προσέγγιση που ανέπτυξε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προκειμένου να εκτιμήσει, περίπτωση προς περίπτωση, τον βαθμό αναλογικότητας ορισμένων μέτρων που περιορίζουν το θεμελιώδες δικαίωμα της ιδιοκτησίας (όπως εκτεταμένες εξουσίες δήμευσης, δήμευση μη βασιζόμενη σε καταδίκη, δήμευση εις χείρας τρίτου), η παρούσα πρόταση προβλέπει ελάχιστες δικονομικές εγγυήσεις καθώς και ένδικα μέσα για τον εναγόμενο. Εάν η αναφορά στο δικαίωμα αμερόληπτου δικαστηρίου είναι περιττή, αντίθετα είναι χρήσιμη η διευκρίνιση ότι πρέπει να διασφαλίζεται η αιτιολόγηση κάθε απόφασης δήμευσης και η γνωστοποίηση της απόφασης στο θιγόμενο πρόσωπο.

4.7.2 Για να υπάρχει συνοχή με τις απαιτήσεις που περιλαμβάνουν οι υφιστάμενοι ευρωπαϊκοί κανόνες στο τομέα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί, όσον αφορά το μελλοντικό μέσο που προτείνεται για τον σκοπό αυτό, ότι το άτομο του οποίου τα περιουσιακά στοιχεία έχουν δημευτεί δικαιούται αυτοδικαίως να ζητήσει τη χορήγηση του ευεργετήματος πενίας.

4.7.3 Το καταδικωκόμο άτομο δεν πρέπει να χαιρεί, κατά την ΕΟΚΕ, λιγότερων δικαιωμάτων από το θιγόμενο τρίτο μέρος στο οποίο έχουν μεταβιβαστεί τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Για την άρση κάθε αβεβαιότητας ως προς το συγκεκριμένο θέμα, η ΕΟΚΕ προτείνει την αναδιατύπωση της παραγράφου 1 ως εξής: «Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται ότι τα πρόσωπα που θίγονται από τα μέτρα που προβλέπονται βάσει της παρούσας οδηγίας έχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και ότι δικαιούνται αυτοδικαίως να ζητήσουν τη χορήγηση του ευεργετήματος πενίας. Κάθε δικαστική απόφαση πρέπει να αιτιολογείται και να γνωστοποιείται στο θιγόμενο πρόσωπο».

4.8 Ως προς το άρθρο 9 του σχεδίου οδηγίας: καθορισμός της έκτασης της δήμευσης και αποτελεσματική εκτέλεση

4.8.1 Ο, κατά τα άλλα δικαιολογημένος, στόχος της διασφάλισης της αποτελεσματικής εκτέλεσης της δήμευσης δεν θα πρέπει να επιτρέπει, κατά την ΕΟΚΕ, τη λήψη «περαιτέρω μέτρων», που θα βάρυναν στην απόφαση των δικαστών. Πρόκειται για μια προστασία που είναι απαραίτητη όσον αφορά τις αρχές της δίκαιης δίκης και του καθορισμού των ποινών. Τα μόνα αποδεκτά μέτρα παραμένουν προφανώς τα «μέτρα για την διεξαγωγή περαιτέρω ερευνών στο πλαίσιο της συνέχειας της αποτελεσματικής εκτέλεσης της ποινής που επέβαλε η δικαστική αρχή».

4.8.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη δήμευση αυτή καθεαυτή, μπορεί να προστεθεί η επιβολή χρηματικών ποινών ή φορολογικών προστίμων ή η απαίτηση καταβολής τελωνειακών οφειλών, με σκοπό την αντιστάθμιση του κινδύνου απάτης, εις βάρος του κράτους, ως προς τη σύσταση των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν κατά τρόπο παράνομο. Συνιστά, συνεπώς, να προβλέπει η οδηγία την ανάπτυξη μιας ενισχυμένης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, ώστε να μπορούν, σε μεμονωμένη βάση, να διασφαλίζουν την εκτέλεση των εν λόγω καταδικαστικών αποφάσεων. Μία ρύθμιση αυτού του είδους θα αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας των διώξεων.

4.9 Το ζήτημα της διάθεσης και της επιστροφής των πόρων που έχουν δήμευτεί

4.9.1 Το δίδου δευτερεύον ζήτημα της διάθεσης και της επιστροφής των πόρων που έχουν δήμευτεί επηρεάζει άμεσα την συνολική αποτελεσματικότητα της στρατηγικής δήμευσης. Καθώς η άμεση πώληση των περιουσιακών στοιχείων επιτρέπει συχνά στις εγκληματικές οργανώσεις να τα επανακτήσουν με έμμεσο τρόπο, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι είναι σκόπιμο η διάθεση των εν λόγω πόρων να γίνεται κατά τρόπο που να εξυπηρετούνται κοινωνικοί σκοποί – όπως συμβαίνει στην Ιταλία – προσέγγιση η οποία έχει διπλό ευεργετικό αποτέλεσμα, όπως υπενθυμίζει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁷⁾: την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος και την πρόωξη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

4.9.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό τον προβληματισμό που ανέλαβε η ΓΔ JUST σχετικά με την πτυχή αυτή της διάθεσης των προϊόντων εγκλήματος για κοινωνικούς σκοπούς. Υφίστανται διάφορες δυνατότητες: θα πρέπει να προβλέπουν την παρέμβαση των κεντρικών αρχών των κρατών μελών, ενώ θα πρέπει επίσης να διερευνηθούν και να προσαρμοστούν, κατά τρόπο που να λαμβάνονται υπόψη το συμφέρον των θυμάτων, το δημόσιο συμφέρον και η φύση των ίδιων των περιουσιακών στοιχείων που δεσμεύονται.

4.9.3 Οι λόγοι που συνδέονται με την αναγκαία τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, δεν πρέπει να στερούν από την ΕΕ την εξουσία να προτείνει ένα νομικό πλαίσιο, ακόμη και γενικού χαρακτήρα, ως προς το συγκεκριμένο θέμα. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να προβούν σε ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό.

4.9.4 Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη σαφών κανόνων στον τομέα της επιστροφής των πόρων. Συχνά, όντως, το κράτος στο έδαφος του οποίου δεσμεύτηκαν τα περιουσιακά στοιχεία δεν είναι το ίδιο με το κράτος στο οποίο πρέπει αυτά να επιστραφούν. Για λόγους ευθυδικίας και προκειμένου να θεσπιστούν ομοιόμορφοι κανόνες στα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ ζητά από την ΕΕ να προβεί σε σχετική διευκρίνιση, ιδιαίτερα δε καθώς η απόφαση-πλαίσιο του 2006 προβλέπει τον διαμοιρασμό τους κατά το ήμισυ μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών μελών.

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Έκθεση για το οργανωμένο έγκλημα στην ΕΕ, Οκτώβριος 2011.